

**Begravelsesprædiken, Jan Lindhardt, onsdag d. 19. nov. 2014, kl. 14.00,
Roskilde Domkirke**

Salmer: 236, 731, 538, 487, 192, 754 (mens kisten bæres ud)

Tekster: Davids salme 139,1-12; Rom.8,38-39

.....

I Faderens og Sønnens og Helligåndens navn. Amen.

Jan – eller med hans fulde navn: Jan Holger Lindhardt blev født d. 24. april 1938.

Han døde d. 11. nov. 2014, 76 år gammel.

Nu må vi så tage afsked med ham og sige tak for hans liv og for det han har betydet for os hver især. For Jan var manges. Han var min og manges.

I kender sikkert Henrik Nordbrandts digt: Året har 16 måneder:

November/december, januar, februar, marts, april/maj, juni, juli, august, september/oktober, november, november, november, november«.

Sådan er november. Det er her skyggerne bliver lange, og støvet står stille i luften. Det er her lyset kun sjældent formår at trænge gennem det grå, disen, tågen. I november er man aldrig i tvivl om at vi er taget af jord og at vi skal blive til jord. Og derfor er det sådan set meget følgerigtigt at det er i november døden gik gennem vores stue og tog Jan med sig.

Sådan er november.

Men november er også den måned der begynder med Alle Helgen og det vil sige med to markante tekster.

I den ene får man at vide at man er heldig, salig, når man sørger, når man er fattig, når man lider. Ikke fordi det er godt, men man er heldig, fordi man bliver trøstet og får hjælp, - man er i Guds hånd.

I den anden tekst siger Jesus: 'I er jordens salt'. 'I er verdens lys'.

Han siger ikke, at det er noget vi skal blive, engang.

Han siger at det er noget vi er. Nu. Midt i november.

Lys og salt.

Med Alle Helgen og de to tekster får november en egen tone og begyndelse.

Der kommer et anderledes lys over os; ikke vores eget, ikke novembers, men vor Herres. Det lys som skinner i mørket og som mørket ikke griber.

I det lys kan vi leve, også i november og med november.

I det lys kan vi være det vi er, lys og salt.

Jan ville givet have sagt det anderledes, for det patetiske var ikke hans stil.

Men han levede det – salt og lys - og han levede af det, ikke sit eget men vor Herres.

Salt og lys.

Jan så sig selv som en biperson, men han kom på mange måder til at sætte sit markante præg på både kirke og samfund gennem en årrække. Han havde gennemslagskraft og blev kendt og brugt langt ud over kirkens verden.

Rundhåndet strøede han salt i åbne flanker og venligt kastede han lys over tingene, til afklaring og forklaring.

Han havde en enorm viden, ikke alene inden for teologi, men også inden for filosofi, idehistorie, historie, retorik og jeg tror at denne viden var en væsentlig grund til hans gennemslagskraft. At vide noget er ikke noget dårligt grundlag hvis man vil sige noget. Og han havde noget at sige. Samtidigt kunne han tale enkelt om det vanskelige uden at forenkle ligesom han tit talte i one-liners – som da han til sin bispeindsættelse sagde: Det er bedst at have en god samvittighed. Det næstbedste er at have en god sagfører.

Den sans for one-liners betød at han blev flittigt brugt af medierne.

Men også når han ikke direkte var inviteret blandede han sig uden blusel i det der rørte sig i det offentlige rum i bred forstand. I en årrække kunne man ligefrem tale om årets Jan bog, hvor han med let hånd skrev om teologiske, kirkelige og samfundsmæssige emner, næsten som en pixibog. Andre ville måske blive vrede over den sammenligning, men Jan tog det som en ros. På samme måde som når man kaldte ham populist, folkelig.

Han kunne selvfølgelig fordybelsen og alle fodnoterne, men han fandt det nok så væsentligt at trække lange linier og sætte ting i perspektiv så man pludseligt så tingene i et nyt og anderledes lys – og blev klogere.

Han kom først sent i gang med sin offentlige fremtræden, bl.a. fordi han stammede. I stedet blev han dr. Teol., forskede og underviste og har på den måde præget mange studerende. Derefter tog det fart med foredrag og kulminerede i de godt 11 år hvor han var biskop her i Roskilde Stift fra 1997 – 2008.

Det var meget bevidst. Han vidste at titlen og embedet betød at han lettere ville kunne komme igennem i medierne med meninger og markeringer, klummer og kronikker. Han betragtede mao bispeembedet som en platform til at bringe kirken ud af sig selv, ind i det offentlige rum. Så når han blandede sig, var det ikke bare for at blande sig, men fordi han i vidt omfang så sig selv som missionær, - et menneske med den mission og opgave at sætte kristendom og tro på dagsordenen også uden for kirkens rum.

Og det gjorde han så.

Der var f.eks. debatten om lukkeloven, hvor Jan gik i alliance med HK for at fastholde søndagen og andre helligdage som den nødvendige fælles rytme i samfundet, hvor man ikke alene puster ud men også ånder ind og fyldes af store ord om kærlighed og tilgivelse. Det syntes han var bedre end at bruge søn - og helligdagene til at fylde indkøbsvognene.

Senere allierede Jan sig med fiskebranchen for at få os til at spise fisk til pinse, - ud fra den opfattelse at vi mennesker husker med maven ikke med hovedet. Og hvor gås og gris minder os om julen og lam om påsken, så skal fisk, tunger og spætter, ål og rejer, torsk og en lækker sild nu få os til at huske pinsen.

Så kom opgøret med mantraet om ansvar for egen læring, som Jan omdøbte til 'ansvar for egen dumhed' – og i forlængelse af det slog han et slag for udenadslære og gammeldags undervisning. Det handler om at få fyldt noget på os og i os, så vi har noget at øse af og give videre.

Én af de mere alvorlige debatter Jan gik ind i, var om værdighed. Han var dybt skeptisk over for det. Ikke mindst når man taler om en værdig død og et værdigt liv. Fordi vi så tit forveksler værdighed med færdighed.

Alle vi der taler så meget om værdighed, har jo vores færdighed. Vi kan gå hvorhen vi vil og gøre hvad vi vil og når vi taler om en værdig død og et værdigt liv, så kobler vi ofte uden at tænke over det, værdighed med færdighed og derfor synes vi det er mere værdigt at være længst muligt i egen bolig frem for at bo på plejehjem eller at dø sunde og raske som en tidligere minister har udtalt.

Men en dag mister vi vores færdigheder. I hvert fald hvis vi bliver gamle nok. Så bliver man afhængig af andre og af at der er nogen der vil tage hånd om én, f.eks. på plejehjem, som Jan sagde og skrev.

Da det faktisk skete for ham selv, jublede han ikke. Men omvendt bar han det med den værdighed der kommer af at vide at værdighed ikke er det samme som færdighed og af at vide at afhængighed af andre ikke er en fejltagelse men et grundvilkår for os mennesker.

Det selvstændige og selvberoende menneske lå ham fjernt – og forestillingen om frihed som det at kappe alle bånd og være helt fri for alt og alle – det opfattede han som et mareridt.

Den røde tråd i Jans debatter og forfatterskab var i det hele taget en understregning af det fælles, det almindelige og meget lidt enestående ved os mennesker. Jan elskede således at spidde individ-dyrkelsen, tydeligst med ordene om at en god kopi er bedre end en dårlig original.

Originalen, den særlige, den enestående er Gud, ikke os.

Det er derfor en overanstrengelse af dimensioner at vi mennesker tror at vi kan skabe os selv – det ender uvægerligt i det rene skaberi. Og med alle de fremragende originaler der efterhånden skal på scenen, så vil der også hurtigt opstå markant mangel på publikum, som Jan tørt konstaterede.

Jan fik stor betydning for retorikkens opblomstring i Dk, og var med til at præge faget både i teori og praksis.

Han var bevidst om ritualer og gentagelsens magt og om at indhold ikke findes uden en form.

Samtidigt var han selv ofte ganske uformel, ja næsten formløs i sin fremtræden og påklædning. At se ham med forskelligt farvede strømper var ikke usædvanligt og ved en enkelt officiel lejlighed har han også haft to forskellige sko på. De var ganske vist begge sorte, men den ene var en fodformet travesko, den anden en balsko.

Han kunne også finde på at lægge sin røde orlik tobak fra sig på alteret eller lade én af sine talrige net eller en plastpose fra Rema 1000 stå ved altersranken.

Han punkterede det højtidelige, bevidst og ubevidst og bevægede sig kun sjældent op i patos. Han nærede en dyb bekymring for at patos og det patetiske ville kamme over i en dyrkelse af den enkelte, individet, den enestående. Og det lå ham fjernt.

Så holdt han langt mere af det humoristiske leje og brugte humoren både afvæbnende og som rambuk til at få et budskab ud og ind. Humor er nemlig ofte den korteste vej mellem mennesker.

Også da han blev syg, havde han humoren i behold, og den blev det nødvendige salt som holdt ham på sporet.

Når jeg tænker på Jans forhold til tid, dukker et billede op. Det er en opvask for mange år siden, før opvaskemaskinens tid. Han vaskede op, jeg tørrede af. Pludseligt midt i opvasken lagde han opvaskebørsten fra sig og gik og kom ikke tilbage til opvasken. Da jeg spurgte 'hvorfor' sagde han, at man skal ikke bilde sig ind at man kan gøre ting færdigt. Færdig bliver man først når man er død. Indtil da må man leve med det ufærdige.

Man har mao ikke tid til at vente på det perfekte. Det perfekte er en utopi.

Ja, det er kun Gud der er det og kan det.

Man skal selvfølgelig gøre sig umage og gøre det bedste man kan, men som Luther siger: Vær synde og synd tappert men tro mere tappert.

Derfor kunne Jan nu godt have gjort opvasken færdig.

Men erkendelsen af at man må turde slippe tingene også selv om man synes de måske mangler noget i at være perfekte, og modet til at gøre det, tror jeg var med til at give ham tid til at nå så meget som han gjorde.

Han nåede ikke at få afskaffet orglerne i kirken, - hvad nogen sikkert er glade for – men ellers nåede han også som biskop rigtigt meget af det han ville, godt hjulpet af stiftspersonale, provster og præster og andre.

Han satte f.eks. gang i tælling af kirkegængere vel som en af de første. Han fik arrangeret store årlige konfirmandtræf hvor bl.a. Anders Lund Madsen lærte konfirmanderne om Paulus og om Luther og om at Gud har man i

ryggen, ikke på nakken. Han fik lavet en stiftsavis og ikke mindst satte han altså kirke og tro på dagsordenen i det offentlige rum.

Derudover gav han menighedsråd, præster, mennesker mod. Han havde stor tillid til andre mennesker og gav rum og plads, også for ting der lå ham selv fjernet. Både som en anerkendelse af de andre og som erkendelse af sin egen begrænsning.

Jan kendte ikke ordet 'nej'.

Han havde den klare opfattelse at vi er sat i verden af Gud med det formål at virke Gud til ære og vores næste til gavn. Derfor skal man lade sig bruge og sige ja, hvis man bliver opfordret til at gå med i noget, både fagligt, arbejdsmæssigt og socialt.

Følgelig fyldte arbejdet meget.

Men han fik også tid til andet.

At se dårlige film f.eks. – med masser af action og rajasjang, eller Troldspejlet eller Hammerslag.

At bygge havemøbler af træ, så tunge som et ondt år og helt umulige at flytte rundt med.

At rejse og tage på ferie, til ødegård i Sverige såvel som til storbyer og kultur.

At være hus og sommerhusejer. Det hvide hus i Lystrup og sommerhuset på Mols var hans sted og der hvor han vendte tilbage både konkret og i drømme.

At blive gift – to gange ovenikøbet, først med Lise siden med mig.

At have venner. Mange venner, bekendte, naboer, kolleger, arbejdsmæssige relationer og dertil en stor familie som han formåede at holde kontakt til. Ikke gennem lange breve og mails, men ved at være der når han var der. Og det var han tit.

Tid havde han også til at få børn – et halvt dusin – og til at være sammen med Jer. Ja, han har vel ikke været den mest nærværende far, rent fysisk, men når han var der, så var han der, som en klippe og et fyrtårn. En kilde til at få kastet lys omkring sig.

Han læste godnathistorie for Jer – men blev indimellem så optaget af historierne at han glemte at læse højt og bare læste inde sig selv. Han kørte Jer til sport – bare han selv kunne slippe for at dyrke det. Han talte med Jer og diskuterede jeres opgaver og fag med Jer. Og han lærte Jer at man ikke skal skamme sig over noget. Når Gud har vores ryg som det hedder på moderne dansk, så kan vi rejse os og stå op for det vi tror og mener og stå op for hinanden. Vi kan stole på at vi har Gud i ryggen, ikke på nakken. Så bid livet i låret.

Også jeres venner havde han tid til.

De holdt af at være sammen med ham. Han gav dem plads til at være sig selv og han havde en oprigtig interesse i dem, ja han kunne tale med alle og gav sig tid.

Så selv om han i sin distræthed kunne virke lidt fjern og som én på vej væk, så var han meget klar på hvor meget han fik af Jer og os. I kaldte glæde frem hos ham. Han brugte ikke ofte store ord, men I var vigtige for ham.

Lys og salt.

De sidste år blev lyset svagere og saltet mistede kraft. Han blev ramt på sin faglighed og det han kunne: talen, sproget, hukommelsen, overblikket, forskningen, formidlingen.

Det var en stor sorg for ham og os. Derfor var det en tilsvarende glæde og tilfredsstillelse for ham, at han stadigt gennem samtaler kunne bidrage til artikler om hvordan det er at være dement, - artikler som andre kunne få glæde af.

Nu er han død og vi er mange der har mistet meget.

En markant teolog og debattør. En ven og kollega. En bror, en svoger og onkel, en svigersøn og svigerfar, en morfar, en far, og jeg min livsledsager. Han var en mand, der nåede andre, og som andre blev berørt af. Mest af alt rørte han os, de nærmeste. Vores liv bliver ikke de samme uden ham. Selvom sygdommen gradvist havde taget det menneske, vi kendte, fra os over de sidste par år, formåede han til det sidste at have gnist og glimt i øjet. En mand med ånd. En mand, hvis ånd vi må bære videre, for uden den bliver vi fattigere.

Jeg vil gætte på at Jan ikke er ked af at være savnet. Han vil være ked af at vi er kede af det, men det er jo bedre at nogen savner én end at de ikke gør. Sorg er den største ære kærligheden kan få.

Men jeg tror også at han ret hurtigt vil sige: Fortab Jer ikke i sorgen og savnet. Der er meget og mange der venter, at vi kommer på banen og gør det vi skal og som man kan forvente af os. Derfor ville han håbe at vi rejser os, står op, går videre og gerne tager ham med.

At vi er lys og salt.

Det kan vi være fordi vi ikke skal stå alene eller rejse os selv. Vi rejses op af vor Herre og vi står sammen med andre.

I novembers mørke. I vor Herres lys.

Men hvad med ham, med Jan. Hvor er han nu? Ja han er hvor han livet igennem har stolet på at vi alle sammen er: I Guds hånd.

De døde lukker døren efter sig og tillader ikke os at kigge med indenfor.

Men Jan var ganske sikker på at der står en stol til ham hos Gud, - ja at der er en hel velkomst komité. Med Jesu død og opstandelse fra de døde er der ikke noget der kan skille os fra Gud end ikke den død der skiller menneske fra menneske.

Vi følger vores kære så langt vi kan, til livets grænse, men når vi ikke kan følge længere og må give slip, da kommer der én som kender os, vor Herre selv som går os i møde og tager os i hånden.

Og skulle der være nogen der synes at vi ikke skal med indenfor, om det er i livet eller i himlen, så siger vor Herre: Han og hun er med mig. Jeg dækker dem ind. Så **kommer** vi med indenfor.

I den tro levede Jan og døde.

I den tro kan vi derfor give ham fra vore hænder i Guds hånd og sige: Gud være med Jan. Gud være med os alle.

Amen.

Jeg vil bede Jer rejse Jer så vi sammen kan høre påskeevangeliet.

Jeg læser fra Luk. 24, 1-6.